

Aanvraag van opname in een lijst van immaterieel cultureel erfgoed

KE-CE-007

Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Kunsten en Erfgoed

Afdeling Erfgoed

Arenbergstraat 9, 1000 BRUSSEL

Tel. 02 553 68 68 – Fax 02 553 69 69

E-mail: marina.laureys@cism.vlaanderen.be

Website: www.kunstenenerfgoed.be

In te vullen door de
behandelende afdeling
ontvangstdatum

Waarvoor dient dit formulier?

Met dit formulier stelt u zich kandidaat om een element van immaterieel cultureel erfgoed voor te dragen voor opname in:

- de inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen
- de representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid (UNESCO).

Aan wie bezorgt u deze aanvraag?

U kunt dit formulier zowel op papier als digitaal indienen.

Vul het formulier elektronisch in, druk het af, onderteken het en stuur het in **vijf exemplaren** naar het adres bovenaan op dit formulier, t.a.v. Marina Laureys, afdelingshoofd.

Stuur het digitale exemplaar via e-mail naar cultureelerfgoed@vlaanderen.be of bezorg het op cd-rom.

Wie is de contactpersoon voor uw aanvraag?

De contactpersonen voor uw aanvraag zijn Hans van der Linden, hans.vanderlinden@cism.vlaanderen.be, en Arlette Thys, arlette.thys@cism.vlaanderen.be.

Waar vindt u meer informatie?

Het reglement Immaterieel Cultureel Erfgoed vindt u op

http://www.wvg.vlaanderen.be/erfgoed/Immaterieel_cultureel_erfgoed/Reglement_Immaterieel_Cultureel_Erfgoed.pdf

Gegevens van de aanvrager

1 Vul hieronder de gegevens van de aanvrager in.

naam van de organisatie Stadsbestuur Geraardsbergen

eventuele roepnaam .....

rechtspersoonlijkheid Openbaar bestuur

webadres www.geraardsbergen.be

2 Vul de correspondentiegegevens van de aanvrager in.

aanschrijftitel De heer Mevrouw

voor- en achternaam Guido De Padt, schepen van cultuur

straat en nummer Markt

postnummer en gemeente 9500 Geraardsbergen

telefoonnummer of gsm 054 43 72 88

e-mailadres cultuur@geraardsbergen.be;guido.de.padt@pandora.be

3 Kruis hieronder de lijst aan waarvoor u een kandidatuur indient.

X inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen

X representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid (UNESCO)

Gegevens van de kandidatuur

Identificatie van het element van immaterieel cultureel erfgoed

4 Vul de naam van het element in.

Feest van Krakelingen en Tonnekensbrand

5 Vul eventueel andere namen in als die beschikbaar zijn.

6 Identificeer de betrokken gemeenschappen, groepen of, als dat van toepassing is, individuen en hun locatie.

Stadsbestuur Geraardsbergen als organisator; tientallen Geraardsbergse verenigingen en scholen en externe groepen als participanten.

7 Vul de geografische locatie en de reikwijdte van het element in.

Zuid-Oost-Vlaanderen en aangrenzend Vlaams-Brabant en Wallonië

8 Kruis het domein aan waarin het element zich situeert.

- orale tradities en uitdrukkingen, inclusief taal als een vehikel van immaterieel cultureel erfgoed
- Podiumkunsten
- sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen
- Kennis en praktijken over de natuur en het universum
- traditionele ambachtelijke vaardigheden

Beschrijving van het element

9 Beschrijf het element van immaterieel cultureel erfgoed

Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen

Op één en dezelfde dag viert Geraardsbergen tweemaal feest : Krakelingen en Tonnekensbrand. De oudst bewaarde stadsrekening (1393) vermeldt reeds de onkosten voor het vuurfeest Tonnekensbrand, dat toen ook al door het stadsbestuur georganiseerd werd en toen reeds een oud gebruik genoemd werd. Sindsdien vinden we de bewijzen van zowel Krakelingen als Tonnekensbrand **ononderbroken** terug in de stadsrekeningen, met uitzondering van de godsdienstoorlogen in de 16^e eeuw en de Eerste en Tweede Wereldoorlog.

Historische stoet

Om 15 u start aan de romaanse kerk van Hunnegem - de bakermat van de stad - een historische stoet , die een kleurrijk beeld geeft van zowat 25 eeuwen geschiedenis van Geraardsbergen. Voorop lopen de deken en het stadsbestuur in historische kledij. De circa 800 participanten zijn grotendeels lokale vrijwilligers die, al dan niet in school- of verenigingsverband, zich jaarlijks inzetten voor de uitbeelding van de historische stoet. Hierin treden **historische feiten** (Keltische elementen en de nederlaag van Geraardsbergen tegen het leger van de graaf van Vlaanderen o.l.v. Walter van Edingen) in dialoog met de **sagevorming** rond de oorsprong van de feesten (cfr. infra). Hierdoor ontstaat een brede reflectie over het eigen cultureel erfgoed.

Om dit bewustzijn bij de bevolking te bevorderen wordt elk jaar, naast de substantiële kern van de geschiedenis, een aspect van het historisch-volkskundig patrimonium speciaal belicht. De jongste jaren waren dit o.a. de contacten van Geraardsbergen met Latijns-Amerika (het

missiewerk van Pedro de Gante, de uitwijking naar Vera Paz in de 20^e eeuw), de rol van vrouwen in de opbouw van de stad, lokale middeleeuwse ambachten en 19^e-eeuwse industrieën (orgelbouwers, kantwerk, sigaren), regionale kunstenaars met internationale faam, de volkskundige en cultuurhistorische inbreng van de deelgemeenten in de fusie.

Krakelingenworp

Aan het einde van de stoet trekken de druïden, de deken, het stadsbestuur, de broodmanddraggers en duizenden toeschouwers naar de top van de Oudenberg (110 m).

De deken (**de geestelijke overheid**) bidt samen met het stadsbestuur (**de wereldlijke overheid**) de litanie van Onze-Lieve-Vrouw in de Oudenbergkapel terwijl de menigte rond het podium plaats neemt om zoveel mogelijk krakelingen te vangen. Vooraleer ze de ca. 10 000 krakelingen mogen gooien, moeten de deken, de burgemeester, de schepenen en de gemeenteraadsleden uit een 400 jaar oude zilveren coupe een slok wijn met een **levend visje** opdrinken.

Daarna gaat de eigenlijke krakelingenworp van start. Eén broodje bevat een briefje dat recht geeft op de **gouden krakeling** : een uniek juweel in de vorm van het beroemde broodje, telkens ontworpen door een andere lokale juwelier.

Na de worp kan iedereen een paar uurtjes uitblazen op de foor in het stadscentrum.

Tonnekensbrand, een vuurfeest

Om 20 u wordt op de top van de Oudenberg een **pekton** aangestoken om de winter te verjagen en de nieuwe lente te verwelkomen terwijl volksdansen voor de sfeer zorgen. In enkele omliggende gemeenten wordt de Tonnekensbrand met een kleiner vuur "beantwoord". Op de Oudenberg worden brandende fakkels aan de omstaanders uitgedeeld en die brengen het vuur naar de Markt, waar de kermismolens op volle toeren draaien.

Symboliek

Het dubbelfeest bevat zowel **christelijke** (bv. de rol van de deken) als **voorchristelijke** elementen (vuur, levende vis, brood, tijdstip). De voorchristelijke dateren vermoedelijk uit de Keltische periode. De **krakeling** is een ringvormig broodje van 10 cm diameter. Deze vorm verwijst naar een cultusbrood, dat de cyclus van de seizoenen of van het leven symboliseert. Het feest wordt trouwens op het einde van de winter gevierd : tot 1963 de eerste zondag van de vasten, nu de laatste zondag van februari (behalve 28 of 29 februari).

De Tonnekensbrand hoort thuis in een bredere traditie van voorchristelijke vuurfeesten en symboliseert het einde van de winter, **de terugkeer van het licht en het leven**.

De deken, de burgemeester, de schepenen en de gemeenteraadsleden drinken elk een klein levend visje, eveneens symbool van het nieuwe leven, in een schaal met wijn, teken van feestvreugde en verbroedering. Dit laatste gebruik werd al in 1599 door de humanist Joos Schollaert in detail beschreven. Eind jaren '90 is er een interessant debat ontstaan over het gebruik van visjes drinken.

Sage

Sedert het begin van de 19^e eeuw wordt gewag gemaakt van een historische sage rond de oorsprong van het Krakelingenfeest. Toen Geraardsbergen in 1381 door de troepen van Walter van Edingen omsingeld werd en met uithongering bedreigd, zou het stadsbestuur een **list** bedacht hebben om aan de bezetting te ontkomen: de laatste resten brood en haring werden als "teken" van overvloed over de stadsmuur gegooid en de belegeraars dropen ontmoedigd af...

In de historische stoet wordt deze sage getoetst aan de historische realiteit, die voor Geraardsbergen veel minder fraai was: de stad werd in een mum van tijd ingenomen en verwoest. De sage blijft evenwel hardnekkig verder leven.

Bescherming van het element

**1 Geef de huidige en de recente acties die ondernomen zijn om het element te
0 beschermen.**

- Uitbouw van een multidisciplinair Krakelingencomité (volkskundig, historisch, dramatische kunsten, technische uitwerking) dat, op basis van eigen volkskundig-historisch onderzoek, het feest elk jaar opnieuw vormgeeft en een regie uitwerkt.
- De jaarlijkse pers- en mediaverslagen worden bewaard.
- Jaarlijks wordt het feest gefilmd en gefotografeerd. Deze opnames worden zorgvuldig bewaard.
- Jaarlijks wordt het feest na afloop, op basis van beeldmateriaal en mediaverslagen, geëvalueerd en bijgestuurd.
- Continu historisch en volkskundig onderzoek waarvan de resultaten in elke nieuwe editie van de stoet verwerkt worden.
- Internationalisering van het feest (= verankering in het Europees cultureel erfgoed) door jaarlijks een brood- of vuurfeest van buiten Vlaanderen in de kijker te stellen (2008 Krombroodjesrapen uit Sittard-NL, 2009 Grand feu de Bouge-Wallonie).
- Gratis bedeling van duizenden folders bij de aanvang van het feest, met elk jaar opnieuw aangepaste historische en volkskundige duiding.
- Samenstelling en verspreiding van een persmap een maand vóór het feest.
- Vermelding als viersterrenfeest in de *Kalender van de Vlaamse feesten o.l.v. Stefaan Top* (1986).
- Publicatie van een grondige historische en volkskundige studie *Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen. Een eeuwenoud verhaal* door Geert Van Bockstaele, Anne-Marie Vanden Herrewegen en Louis De Cock (1994), bekroond met de Wilfried Grauwelsprijs van de Leuvense Vereniging voor Volkskunde vzw.
- Lezingen (door de auteurs) bij diverse sociale en culturele verenigingen over historiek en volkskundige aspecten van het feest.
- Uitwerking van een internetpagina over het feest (www.geraardsbergen.be/toerisme).

1 Vermeld hieronder de maatregelen die (uiterlijk binnen een jaar) in verband met de 1 bescherming genomen zullen worden.

Reeds meer dan twintig jaar onderneemt het Comité, in samenspraak met het bestuur, maatregelen om een duurzaam voortbestaan van het Krakelingenfeest te garanderen. De hieronder vermelde maatregelen vormen een eerste aanzet voor de ontwikkeling van een beschermingsplan voor het Krakelingenfeest in relatie tot de UNESCO conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed. Hierover wordt verder gereflecteerd met de lokale erfgoedactoren (participanten, de Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis "Gerardimontium", Geschiedkundige kring "Land van Aalst", ...), erkende erfgoedorganisaties (o.m. Volkskunde Vlaanderen vzw en Faro vzw) en Toerisme Vlaanderen vzw. Dit wordt binnen het jaar uitgewerkt en ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeenteraad van Geraardsbergen.

- Leefbaarheid verzekeren:
  - . Inschrijving van een vast jaarlijks budget in de stadsbegroting.
  - . Er wordt een evenementencel uitgewerkt binnen de administratie, die een groot deel van het huidige werk (de regie, kostumering, trajectbegeleiding, enz.) overneemt;
  - . Draagvlak versterken door het betrekken van nieuwe doelgroepen (jongeren, etnisch culturele minderheden, inwoners deelgemeenten)
- Promotie:
  - . Opbouw van een multimediale databank over de feesten i.s.m. de bevolking, de media, de culturele en de aan het feest deelnemende verenigingen.
  - . Interactieve tentoonstelling van het iconografisch materiaal in het heringerichte Abtenhuis van de Sint-Adriaansabdij.
  - . Publicatie van een fotoboek.
  - . Uitbreiding van de internetpagina (www.geraardsbergen.be/toerisme), onder andere omzetten naar verschillende talen (Engels, Frans, Duits, Spaans).
  - . Het inrichten van een fysieke plaats waar bezoekers kunnen kennis nemen van een audiovisuele presentatie (nieuw toeristisch infokantoor).

. In het streekbezoekerscentrum zal onder het luik "Volksverhalen" aandacht worden besteed aan de feesten (o.a mondelinge overleveringen van bewoners).

- Documentatie:

. Archivering en digitalisering van het documentatiemateriaal (affiches, folders, verslagen van het organiserend comité, persknipsels...) in samenwerking met de stadsarchivaris.

. Kennis en expertise documenteren en digitaliseren van Krakelingencomité (eventueel aan de hand van mondelinge geschiedenis).

- In samenwerking met verschillende partners wetenschappelijk onderzoek verrichten.

- Overdracht: Realisatie van didactisch programma's over het dubbelfeest specifiek gericht naar verschillende onderwijsniveaus en- instellingen, door een cultureel agoge, in het kader van de eindtermen, als bewustmaking van het eigen immaterieel cultureel erfgoed.

- Revitaliseren: Stimulansen voor de omliggende gemeenten om de Tonnekensbrand te "beantwoorden".

- Bescherming:

. In samenwerking met de verschillende partners komen tot een beschermingsplan dat binnen een jaar zal uitgevoerd worden.

. Binnen een kerncomité, bestaand uit 2 historici en een volkskundige wordt erover gewaakt dat elk aspect van het feestgebeuren getoetst wordt op zijn geschiedkundige en volkskundige authenticiteit.

**1 Vermeld hieronder de erkende cultureel-erfgoedorganisatie of -organisaties waarmee u
2 zult samenwerken en de manier van samenwerken.**

Het gaat hier over organisaties die erkend en/ of gesubsidieerd worden op basis van het Decreet op de Volkscultuur van 1998, het Archiefdecreet van 2002 of het Erfgoeddecreet van 2004 of het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008 of cultureel-erfgoedcellen van gemeenten, Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of de VGC waarmee de Vlaamse Gemeenschap een cultureel-erfgoedconvenant heeft gesloten.

Volkskunde Vlaanderen vzw (www.volkskunde-vlaanderen.be)

Faro, Vlaams steunpunt cultureel erfgoed vzw (www.faronet.be)

Samen met *Volkskunde Vlaanderen vzw* en *Faro vzw* wordt verder gereflecteerd over duurzaam toerisme en wordt er een traject afgelegd over de relatie tot de UNESCO conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed. In samenspraak met o.a. *Volkskunde Vlaanderen vzw* en *Faro vzw* worden acties ondernomen ter uitvoering van het beschermingsplan. Volgende acties worden ter voorbereiding van het beschermingsplan uitgevoerd:

- de actuele situatie in de wereld wordt geëvalueerd;
- er worden buitenlandse best practices bestudeerd;
- er worden contacten aangehaald met organisaties in het buitenland;
- er wordt nagegaan wat de behoeftes zijn;
- etc.

Ondertekening door de aanvrager

1 Vul de onderstaande verklaring in.

4

Ik verklaar dat alle gegevens in dit formulier en in het bijbehorende aanvraagdossier naar waarheid ingevuld zijn.

datum dag   maand   jaar

handtekening Guido de Padt

1 | *De gegevens die u meedeelt, worden door het agentschap Kunsten en Erfgoed, Arenbergstraat 9,*
5 | *1000 Brussel, verwerkt voor identificatiedoeleinden.*

Overeenkomstig de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens hebt u het recht om kennis te krijgen van uw gegevens in ons bestand en zo nodig de verbetering ervan aan te vragen.

Voor meer informatie over de verwerking van uw gegevens kunt u het register bij de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer raadplegen.